

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу Ліксунова Олександра Вікторовича «Вдосконалення методів хірургічного лікування у хворих з інфраренальною аневризмою черевної частини аорти», поданої до спеціалізованої вченої ради Д 26.561.01 в ДУ «Національний інститут хірургії та трансплантології імені О. О. Шалімова НАМН України» на здобуття наукового ступеня кандидата медичних наук зі спеціальності 14.01.03 – хірургія

Актуальність теми. Серед серцево-судинної патології аневризма черевної частини аорти є вкрай важким захворюванням з невпинно прогресуючим перебігом, важкими ускладненнями та несприятливим прогнозом. У світі від даного захворювання щорічно помирає близько 175000 людей. У Великобританії 75% хворих з розривом аневризми помирають ще до початку оперативного втручання, половина тих хто залишились, помирають в операційній.

Порівнюючи розповсюдженість аневризми черевної аорти як однієї з причин смертності в країнах Заходу дослідники констатують зростання її частки за останні десятиліття. На сьогодні аневризма черевної аорти займає 10 місце серед провідних причин смерті в західних країнах.

Прогноз ризику розриву аневризми – одна з найбільш проблематичних проблем судинної хірургії. Встановлено, що діаметр аневризми черевної аорти вважається основним фактором ризику розриву аневризми і чим швидше збільшується її розмір тим більший ризик розриву, близько 20% пацієнтів мають різні інтра- та післяопераційні ускладнення. Досі залишаються спірними питання, пов'язані з технікою оперативного втручання та оперативним доступом.

Серед основних чинників досягнення позитивного результату є диференційований підхід до вибору лікування який зумовлений насамперед визначенням чітких показань до хірургічного втручання,

вибором оптимальної техніки операції, її об'єму та послідовності виконання.

Таким чином актуальність та соціальна значимість даної роботи не викликає сумніву, а отже, існує нагальна необхідність поглибленого вивчення причин незадовільних результатів лікування та визначення шляхів його оптимізації.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана відповідно до плану науково-дослідних робіт ДУ «Національний інститут хірургії та трансплантології ім. О. О. Шалімова НАМН України» і є фрагментом науково-дослідної роботи відділу хірургії магістральних судин: «Вивчити фактори хірургічного ризику у хворих з аневризмою черевного відділу аорти та розробити методи їх корекції» (номер державної реєстрації 0106U011568), в яких здобувач був співвиконавцем.

Наукова новизна дисертаційної роботи полягає в тому, що на основі проведених науково-практичних досліджень автором доповнені дані про структуру, частоту та причини виникнення ускладнень в хірургії інфраренальних аневризм черевної частини аорти. Вперше визначена діагностична цінність дослідження вмісту розчинного фібрину та D-димеру в плазмі крові, що дозволяє визначити ступінь активації системи зсідання крові кожного пацієнта та прогнозувати розвиток геморагічних, або тромботичних ускладнень.

Вперше у хворих з аневризмою черевної частини аорти проведена цитометрія нейтрофільних гранулоцитів з визначенням ступеню ушкодження системи нейтрофільних гранулоцитів в діагностичних і прогностичних цілях, що дає можливість виявляти хворих з підвищеним ризиком виникнення післяопераційних ускладнень.

На основі проведених досліджень впроваджені нові алгоритми підготовки хворих на аневризму черевної частини аорти до оперативного

втручання, що дозволило поліпшити результати лікування даної категорії пацієнтів.

Теоретичне і практичне значення результатів дослідження.

В процесі наукової роботи дисертантом розроблена диференційована тактика лікування, визначені чіткі показання до хірургічного лікування, а також об'єму і послідовності операції. Дисертантом обґрунтовані методики реконструктивних оперативних втручань, що дозволили з мінімальним ризиком виникнення геморагічних ускладнень здійснити протезування аорти. Запропоновані різні способи хірургічного лікування (протезування черевної частини аорти з формуванням проксимального анастомозу з захватом бокових стінок аневризми, спосіб хірургічного лікування юкстаренальної аневризми черевної частини аорти, протезування черевної частини аорти та здухвинних артерій) хворих з інфраренальною аневризмою черевної частини аорти, що в цілому значно покращує результати лікування даної категорії хворих.

Визначена роль D-димеру, розчинного фібрину, системи нейтрофільних гранулоцитів у розвитку інтра- та післяопераційних ускладнень.

Були розглянуті питання профілактики інтра- та післяопераційних ускладнень в ранньому та пізньому післяопераційному періоді, Розроблений та впроваджений алгоритм ведення хворих з аневризмами черевної аорти, що дозволило знизити кількість післяопераційних ускладнень і післяопераційну летальність.

Практичне значення одержаних результатів підтверджується, також, одержаними 5 патентами на корисну модель. Отримані результати дослідження впроваджені у відділення судинної хірургії Київської обласної клінічної лікарні, Центрального військового госпіталю, Вінницької обласної лікарні, Чернігівської обласної лікарні, лікарні швидкої медичної допомоги. Матеріали дисертаційної роботи використовуються у навчальному процесі на кафедрі хірургії та

трансплантології Національної медичної академії післядипломної освіти імені П. Л. Шупика МОЗ України.

Ступінь обґрунтованості й вірогідності положень, висновків і рекомендації сформульованих у дисертації.

Всі наукові положення та висновки є повністю обґрунтованими, оскільки витікають зі змісту роботи, а розроблені технології дозволяють покращити результати оперативного лікування хворих з хронічною аневризмою черевної аорти.

Обґрунтованість досліджень підтверджується кількістю обстежених пацієнтів. В основу роботи покладено аналіз результатів обстеження та лікування 117 пацієнтів з аневризмою черевної частини аорти, які знаходились у відділі хірургії магістральних судин Державної установи «Національний інститут хірургії та трансплантології ім. О. О. Шалімова НАМН України» терміном з 2008 по 2015 роки.

Автором проведено порівняльний аналіз клініко-гемодинамічних особливостей та результатів поєднаних операцій з приводу аневрими черевної аорти з реконструктивними операціями на інших артеріальних басейнах та артеріях нижніх кінцівок.

Кількість спостережень у групах достатня для отримання достовірних результатів. Рівень методичного забезпечення проведених досліджень не викликає сумнівів в його адекватності для вирішення поставлених завдань. Безсумнівною перевагою роботи є визначення частоти та структури інтра- та післяопераційних ускладнень у пацієнтів з аневризмою черевної аорти.

Висновки роботи є досить конкретними, обґрунтованими та повністю відповідають поставленим завданням дослідження.

Широкий спектр проведених автором досліджень у сукупності з використанням сучасних інформативних методів статистичної обробки даних, безумовно, свідчать на користь отриманих результатів, підвищують

їх науковий рівень та об'єктивність. Все це дозволяє вважати наукові положення дисертації повністю обґрунтованими та достовірними.

Повнота викладу основних результатів дисертації в наукових публікаціях.

За матеріалами дисертації опубліковані 21 наукова праця, з них 7 статей у фахових наукових виданнях України, 9 тез наукових доповідей. Практичне значення одержаних результатів підтверджується, також, 5-ма одержаними патентами на корисну модель. В опублікованих працях повною мірою відзеркалено усі розділи рецензованої роботи, а матеріали дисертації докладно були обговорені на форумах спеціалістів з хірургії.

Структура та обсяг дисертації.

Дисертаційна робота Ліксунова О. В. подана згідно діючих вимог департаменту атестації кадрів та ліцензування Міністерства освіти і науки України. Викладена українською мовою на 151 сторінці друкованого тексту, складається з анотації, вступу, огляду літератури, матеріалів та методів дослідження, 2 розділів власних досліджень, аналізу та узагальнення результатів дослідження, висновків, додатку. Текст ілюстрований 9 таблицями та 31 рисунком. Список використаних джерел містить 179 посилань.

У вступі дисертації автор висвітлює актуальність дослідження, аргументує новизну отриманих результатів та демонструє їх практичну значущість. У цьому ж розділі чітко сформульовані мета та завдання дослідження, які ґрунтуються на актуальності проблеми та є адекватними темі дисертації.

Перший розділ дисертації представлено у вигляді огляду літератури, який подано як аналіз основних наукових публікацій за темою дисертаційної роботи з використанням вітчизняних і іноземних джерел, переважно останніх 5–7 років.

Огляд літератури викладено детально, логічно та послідовно, що свідчить про здатність автора працювати з науковою літературою.

Ретельно розкрито сучасні уявлення щодо механізмів розвитку уражень черевного відділу аорти. Особливу увагу автор приділив аналізу сучасної наукової літератури щодо новітніх поглядів на вплив різних факторів ризику розвитку аневризми черевного відділу аорти.

У другому розділі описані методи і об'єкт дослідження. Отримані результати ґрунтуються на спостереженні 117 хворих на аневризму черевної аорти.

Автором ґрунтовно описані клінічні, біохімічні, інструментальні методики, а також методи статистичного аналізу. Суттєвий об'єм цього розділу присвячений клінічній характеристиці обстежених хворих, який містить детальний опис анамнестичних даних, оцінку функціонального стану пацієнтів.

Результати власних досліджень викладені у двох наступних розділах дисертації. Третій розділ присвячений особливості діагностики у хворих з аневризмою черевної частини аорти. Проаналізована згортальна та фібринолітична система крові у хворих з аневризмою черевної частини аорти, розвиток ускладнень після резекції аневризми черевного відділу аорти та його взаємозв'язок з порушеннями в системі гемостазу та інтраопераційною крововтратою. В плазмі крові пацієнтів, прооперованих з приводу аневризми черевної аорти, виявлено тенденцію до підвищення вмісту розчинного фібрину і D-димеру, та зниження цих показників на третю добу після операції. Виявлено, що вміст зазначених маркерів залежить від розміру аневризми, наявності фібринових депозитів, часу від початку клінічних проявів до призначення відповідної терапії та прийому антикоагулянтів. Осліджено стан системи нейтрофільних гранулоцитів як фактор ризику післяопераційних ускладнень при аневризмах черевної частини аорти.

У четвертому розділі наведені дані за результатами хірургічного лікування хворих з аневризмою черевної частини аорти, представлені методи оптимізації реконструктивних операцій у хворих з аневризмою

черевної аорти, визначені показання до вибору методу реконструктивної операції у таких хворих. Встановлено зв'язок між частотою післяопераційних ускладнень і розмірами аневризми, рівнем інтраопераційної крововтрати, об'ємом, тривалістю операції та хірургічним доступом, що дозволило обґрунтувати використання цих показників в якості прогностичних ознак незадовільних результатів оперативних втручань.

У розділі «Аналіз і узагальнення результатів дослідження» здобувач логічно підводить підсумок проведених досліджень.

Завершують роботу висновки й практичні рекомендації, які у повній мірі відповідають поставленій цілі і задачам роботи і логічно впливають з проведених досліджень.

Недоліки дисертації за змістом й оформленням. У цілому, під час опрацювання дисертації та проведення її аналізу, робота справила позитивне враження. Дисертація не має принципових вад, але звертають увагу деякі недоліки. До зауважень можна віднести:

- робота не позбавлена поодиноких стилістичних та друкарських помилок;
- розділ «Огляд літератури» дещо переобтяжений деякими несуттєвими відомостями стосовно сучасних методів діагностики та міг би бути скорочений;
- у розділі 3 «Особливості діагностики у хворих з аневризмою черевної частини аорти» надана методи та результати досліджень системи гемостазу та системи імунітету, а саме нейтрофільних гранулоцитів, в яких недостатньо висвітлено практична значимість отриманих результатів..

Виявлені недоліки не зменшують цінності роботи і не є принциповими.

Відповідність дисертації встановленим вимогам.

Вважаю, що за об'ємом проведених досліджень, глибиною аналізу отриманих даних, їх новизною та практичним значенням дисертаційна

робота Олександра Вікторовича Ліксунова «Вдосконалення методів хірургічного лікування у хворих з інфраренальною аневризмою черевної частини аорти» є завершеною самостійною науково-дослідною роботою, в якій вирішено актуальну задачу судинної хірургії – підвищити ефективність лікування у хворих на аневризму черевної частини аорти.

За актуальністю, науковою новизною, теоретичним і практичним значенням, достовірністю отриманих результатів та рівнем впровадження робота повністю відповідає вимогам пункту 11 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року №567, а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата медичних наук за спеціальністю 14.01.03 – хірургія.

**Ректор ДЗ «Запорізька медична академія
післядипломної освіти МОЗ України»,
доктор медичних наук, професор,
академік НАМН України**

О. С. Никоненко

